

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om konkurrensrättsligt skadestånd och ändring av konkurrenslagen

Ärende

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om konkurrensrättsligt skadestånd och ändring av konkurrenslagen (RP 83/2016 rd).

Beredning i utskott

Utskottets betänkande: Ekonomiutskottet (EkUB 20/2016 rd).

Beslut

Riksdagen har antagit följande lagar:

Lag

om konkurrensrättsligt skadestånd

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på ersättande av skador som orsakats av överträdelse av förbud i artiklarna 101 och 102 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt och i 5 och 7 § i konkurrenslagen (948/2011) (*överträdelse av konkurrensrätten*).

Bestämmelserna i denna lag om Konkurrens- och konsumentverket tillämpas också på Europeiska kommissionen och EU-medlemsstaternas konkurrensmyndigheter, med undantag för 3 § 1 mom.

2 §

Skada och ersättande av den

Alla fysiska eller juridiska personer som har lidit skada som orsakats av en överträdelse av konkurrensrätten har rätt att från den näringsidkare eller sammanslutning av näringsidkare som

Riksdagens svar RSv 119/2016 rd

orsakat skadan få full ersättning för den skada som orsakats. Också indirekta köpare och leverantörer till överträdaren har rätt till full ersättning för den skada som de lidit.

På skadestånd ska ränta betalas enligt 3 § 2 mom. i räntelagen (633/1982) från och med den dag då skadan orsakades.

En kartell presumeras ha medfört skada, om överträdaren inte visar annat.

När en domstol beslutar om skadestånd kan den be Konkurrens- och konsumentverket om ett utlåtande om grunderna för fastställande av skadebeloppet. Konkurrens- och konsumentverket lämnar utlåtande enligt egen prövning. Om Konkurrens- och konsumentverket inte lämnar något utlåtande ska det underrätta domstolen om saken så snart som möjligt.

3 §

Verkan av överträdelsebeslut på skadeståndsdomen

Domstolen ska på eget initiativ till grund för sin skadeståndsdom lägga en sådan överträdelse av konkurrensrätten som fastställts i ett lagakraftvunnet beslut av Konkurrens- och konsumentverket, marknadsdomstolen eller högsta förvaltningsdomstolen.

Om en överträdelse av konkurrensrätten har fastställts genom ett lagakraftvunnet beslut i någon annan medlemsstat inom Europeiska unionen, ska domstolen ta hänsyn till överträdelsebeslutet som en del av bevisningen för att det skett en överträdelse av konkurrensrätten.

4 §

Solidariskt ansvar för skada

De näringsidkare som genom ett gemensamt beteende överträtt konkurrensrätten är solidariskt ansvariga för den skada som överträdelsen orsakat, om inte något annat föreskrivs i 2—4 mom.

En näringsidkare som befriats från påföljdsavgift är solidariskt ansvarig gentemot sina egna direkta eller indirekta köpare eller leverantörer. En näringsidkare som befriats från påföljdsavgift är solidariskt ansvarig gentemot andra skadelidande parter endast om dessa inte kan få full ersättning från andra näringsidkare som gjort sig skyldiga till samma överträdelse av konkurrensrätten.

Ett i kommissionens rekommendation 2003/361/EG om definitionen av mikroföretag samt små och medelstora företag avsett litet eller medelstort företag som gjort sig skyldigt till överträdelse är solidariskt ansvarigt endast gentemot sina egna direkta och indirekta köpare om

1) företagets marknadsandel på den relevanta marknaden var under 5 procent under hela den tid då överträdelsen pågick, och

2) tillämpningen av de bestämmelser om solidariskt ansvar som nämns i denna paragraf oåterkalleligen skulle äventyra företagets ekonomiska bärkraft och medföra att dess tillgångar förlorade allt sitt värde.

Begränsningen enligt 3 mom. tillämpas dock inte om den hindrar den skadelidande från att få full ersättning för skadan eller om det företag som avses i det momentet har lett överträdelsen av konkurrensrätten eller tvingat andra företag att delta i överträdelsen, eller om företaget tidigare har befunnits skyldigt till överträdelse av konkurrensrätten.

Riksdagens svar RSv 119/2016 rd

5 §

Fördelning av ersättningsansvaret och regressrätt

Beloppet av skadestånd ska fördelas mellan de skadeståndsskyldiga med beaktande av den skuld som ligger var och en av de skadeståndsskyldiga till last. Den andel av skadeståndet som en näringsidkare som befriats från påföljdsavgift ska betala till övriga skadeståndsskyldiga är dock högst beloppet av den skada som dess egna direkta och indirekta köpare eller leverantörer har lidit.

Den som betalat skadestånd utöver sin egen andel har rätt att av var och en av de övriga skadeståndsskyldiga få det som den betalat för dennas del.

Om en överträdelse orsakat skada för andra än de skadeståndsskyldigas direkta eller indirekta köpare eller leverantörer, motsvarar den eventuella andel som ska betalas av den näringsidkaren till last.

6 §

Övervältring av överpris

När domstolen beslutar om skadestånd ska den bedöma vilken del av eventuella kostnader för överprissättning som har övervältras på andra i distributionskedjan. Vid denna bedömning kan den ta hänsyn till skadeståndstalan som väckts av andra i distributionskedjan med anledning av samma överträdelse av konkurrensrätten och de domar dessa utmynnat i samt till offentliga uppgifter om den offentliga övervakningen av konkurrensrätten.

7 §

Bevisbördan för övervältring

Om inte annat följer av 2 och 3 mom. ligger bevisbördan för övervältringen på den svarande som gjort sig skyldig till överträdelsen. Svaranden kan som en invändning mot ett skadeståndsanspråk åberopa det faktum att käranden övervältrat hela eller delar av det överpris som överträdelsen av konkurrensrätten orsakat.

En indirekt köpare som yrkar på skadestånd ska visa att överpris har övervältrats på denna samt beloppet av överpriset.

En indirekt köpare anses ha bevisat att ett överpris har övervältrats på denna, när denna har visat att

- 1) svaranden gjort sig skyldig till en överträdelse av konkurrensrätten,
- 2) överträdelsen av konkurrensrätten har lett till ett överpris för den direkta köparen till svaranden, och
- 3) den indirekta köparen har köpt de varor eller tjänster som berördes av överträdelsen av konkurrensrätten, eller har köpt varor eller tjänster som härrör från eller innehåller berörda varor eller tjänster.

Svaranden kan dock visa att överpriset inte, eller inte helt och hållet, har övervältrats på den indirekta köparen.

Riksdagens svar RSv 119/2016 rd

8 §

Utlämnande av bevis och förbud mot användning av bevis

På utlämnande av bevis och grupper av bevis tillämpas 17 kap. i rättegångsbalken.

Domstolen kan bestämma att Konkurrens- och konsumentverket ska lämna ut bevis som finns i dess ärendeakt om ingen av de parter som gjort sig skyldiga till överträdelse av konkurrensrätten eller någon tredje part rimligen kan tillhandahålla bevisen.

Domstolen får inte vid en rättegång som bevis använda sin kännedom om innehållet i en förklaring för kommissionen eller för en EU-medlemsstats konkurrensmyndighet inom ramen för eftergiftsprogrammet för befrielse från eller nedsättning av sanktionsavgifter, eller sin kännedom om en förlikningsinläga. Om endast en del av bevisningen utgörs av en förklaring enligt detta moment, får domstolen använda de övriga delarna som bevis. Domstolen kan begära bistånd för bedömning av förklaringens art endast av den konkurrensmyndighet för vilken förklaringen utarbetats.

Innan Konkurrens- och konsumentverket genom ett beslut enligt 9—11, 30 c eller 32 § i konkurrenslagen eller en framställning enligt 12 § i den lagen eller på något annat sätt avslutat sitt förfarande, får domstolen som bevis inte heller använda kännedom om

- 1) svaret på Konkurrens- och konsumentverkets begäran om information eller annat material som beretts uttryckligen med tanke på konkurrensmyndighetens förfarande,
- 2) beslutsutkast eller annat material som Konkurrens- och konsumentverket under sitt förfarande utarbetat eller skickat till parterna, eller om
- 3) en återtagen förlikningsinläga.

Trots 3 mom. får som bevis användas en förklaring som gäller en part själv och som parten åberopar som bevis. Domstolen ska uppmana Konkurrens- och konsumentverket att lämna ett utlåtande om huruvida förklaringen får användas som bevis vid en skadeståndsrättegång.

Om ett bevis har erhållits endast genom berättigad tillgång till Konkurrens- och konsumentverkets ärendeakt och det inte är fråga om ett i 3 eller 4 mom. avsett bevis, får endast den som fått rätt att ta del av akten eller den på vilken denna rätt har överförs åberopa beviset.

9 §

Proportionaliteten vid utlämnande av bevis

Domstolen ska begränsa utlämnandet av bevis till vad som står i proportion till ändamålet och med hänsyn till alla parter och berörda tredje parter rättmätiga intressen.

Konkurrens- och konsumentverket kan på eget initiativ lämna ett yttrande till domstolen där det ger sin syn på huruvida begäran om utlämnande av bevis är proportionell.

Vid sin bedömning av proportionaliteten av ett utlämnande av bevis ska domstolen beakta huruvida effektiviteten i den offentliga verkställigheten av konkurrensrätten tryggas när

- 1) begäran om utlämnande av handling gäller handlingar enligt 8 § 4 mom.,
- 2) begäran om utlämnande av handling gäller ett bevis i Konsument- och konkurrensverkets ärendeakt, eller
- 3) Konkurrens- och konsumentverket ger sin syn på frågan om huruvida begäran om utlämnande av bevis är proportionell.

Riksdagens svar RSv 119/2016 rd

10 §

Preskription

Rätten till skadestånd enligt denna lag preskriberas fem år från det att den skadelidande fick eller borde ha fått kännedom om överträdelsen av konkurrensrätten och om skadan och den som var ansvarig för den. Om konkurrensmyndigheten har inlett undersökning av eller något annat förfarande som gäller överträdelsen, upphör preskriptionstiden att löpa till dess att det har förflutit ett år från det lagakraftvunna avgörandet eller från det att behandlingen av ärendet upphört av någon annan anledning.

Rätten till skadestånd har dock inte preskriberats om skadeståndstalan väcks

1) inom tio år från den dag då överträdelsen skedde eller den fortsatta överträdelsen upphörde, eller

2) inom ett år från den dag då saken avgjordes genom ett lagakraftvunnet avgörande eller behandlingen av ärendet upphörde av någon annan anledning.

11 §

Inverkan av medlingsförhandlingar på preskriptionen och på behandlingen av skadeståndstalan

Medlingsförhandlingar avbryter preskriptionstiden för dem som deltar i förhandlingarna för den tid medlingsförhandlingarna pågår.

När ärendet är anhängigt vid en allmän domstol kan domstolen avbryta behandlingen av skadeståndstalan för högst två år för dem som deltar i medlingsförhandlingarna.

12 §

Förlikning och dess inverkan på skadestånd

Efter en förlikning reduceras den skadelidandes rätt till ersättning med den andel av skadan som en överträdare som ingår förlikning har orsakat den skadelidande.

Andra som varit delaktiga i överträdelsen och som är ansvariga för det återstående skadeståndet får inte regressrätt gentemot en överträdare som ingår förlikning.

En överträdare som ingår förlikning är ansvarig för det återstående skadeståndet bara om de övriga överträdare som inte ingår förlikning inte kan betala det återstående skadeståndet. I förlikningsavtalet kan det dock bestämmas att en överträdare som ingår förlikning inte heller är ansvarig för det återstående skadeståndet, om de övriga överträdarna inte kan betala det återstående skadeståndet.

En överträdare som ingått förlikning och som betalar skadestånd enligt 3 mom. utöver det som överträdaren har förbundit sig till i avtalet om förlikning, får regressrätt gentemot de övriga överträdarna på det sätt som föreskrivs i 6 kap. 3 § i skadeståndslagen (412/1974). Om en överträdare ingått förlikning, betraktas vid bestämmande av regressrätt det belopp som förlikningen avser som överträdarens andel av skadeståndet.

Riksdagens svar RSv 119/2016 rd

13 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Behandlingen av ärenden som är anhängiga vid domstol vid ikraftträdandet av denna lag slutförs med iakttagande av de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Till den del som ett förfarande som avses i 1 § har skett innan denna lag har trätt i kraft, ska på behandlingen av ärendet, i stället för 2 § 1—3 mom. samt 4, 5, 10 och 12 § tillämpas de bestämmelser som gällde innan denna lag trädde i kraft, trots att ärendet väcks efter det att denna lag trätt i kraft.

Lag

om ändring av konkurrenslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i konkurrenslagen (948/2011) 14, 15, 17 och 20 §, sådana de lyder, 14, 15 och 20 § delvis ändrade i lag 662/2012 samt 17 § i lag 662/2102, som följer:

14 §

Befrielse från påföljdsavgift i kartellfall

En näringsidkare som deltagit i en konkurrensbegränsning ska inte åläggas att betala någon påföljdsavgift när det är fråga om en sådan i 5 § eller i artikel 101 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt avsedd hemlig konkurrensbegränsning mellan konkurrenter genom vilken inköps- eller försäljningspriser eller andra affärsvillkor fastställs, produktion eller försäljning begränsas eller marknader, kunder eller inköpskällor delas upp, om näringsidkaren

1) lämnar en företagsförklaring samt uppgifter och bevis på basis av vilka Konkurrens- och konsumentverket kan förrätta en i 35 eller 36 § avsedd inspektion, eller

2) efter en i 35 eller 36 § avsedd inspektion lämnar en företagsförklaring samt uppgifter och bevis på basis av vilka Konkurrens- och konsumentverket kan konstatera att en överträdelse av 5 § eller av artikel 101 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt har skett.

I de situationer som avses i 1 mom. förutsätter befrielse från påföljdsavgift dessutom att näringsidkaren har lämnat företagsförklaringen, uppgifterna och bevisen enligt 1 och 2 punkten innan Konkurrens- och konsumentverket fått uppgifterna via andra kanaler.

En näringsidkare som har utövat påtryckningar mot en annan näringsidkare för att denna ska delta i en kartell kan inte beviljas befrielse från påföljdsavgiften.

Riksdagens svar RSv 119/2016 rd

15 §

Nedsättning av påföljdsavgiften i kartellfall

Andra näringsidkare som har deltagit i en i 14 § 1 mom. avsedd konkurrensbegränsning än de som beviljats befrielse från påföljdsavgift enligt 14 §, får nedsättning i påföljdsavgiften om de lämnar Konkurrens- och konsumentverket en företagsförklaring, uppgifter och bevis som är betydelsefulla med tanke på konstaterandet av att det föreligger en konkurrensbegränsning eller av dess hela vidd eller natur. En förutsättning är dessutom att uppgifterna lämnas innan Konkurrens- och konsumentverket får dem via andra kanaler. Påföljdsavgiften sänks

- 1) med 30—50 procent för den näringsidkare som är den första att lämna uppgifter,
- 2) med 20—30 procent för den näringsidkare som är den andra att lämna uppgifter,
- 3) i andra fall än de som avses i 1 och 2 punkten med högst 20 procent.

En näringsidkare som beviljats villkorlig befrielse från påföljdsavgiften enligt 17 § 2 mom. kan inte beviljas nedsättning i påföljdsavgiften enligt 1 mom. i ett ärende som gäller samma konkurrensbegränsning.

17 §

Förfarandet vid befrielse från påföljdsavgift och nedsättning av påföljdsavgiften i kartellfall

Ansökan om befrielse från påföljdsavgift enligt 14 § och nedsättning av påföljdsavgiften enligt 15 § ska göras hos Konkurrens- och konsumentverket. Konkurrens- och konsumentverket kan fastställa en frist inom vilken sökanden ska lämna Konkurrensverket den företagsförklaring, de uppgifter och bevis som avses i 14 §.

Konkurrens- och konsumentverket beviljar näringsidkaren villkorlig befrielse från påföljdsavgift efter det att näringsidkaren har lämnat företagsförklaringen, uppgifterna och bevisen enligt 14 § till Konkurrens- och konsumentverket. Konkurrens- och konsumentverket tar inte ställning till andra ansökningar enligt 14 § i samma ärende innan verket har avgjort huruvida en villkorlig befrielse från påföljdsavgiften ska beviljas den näringsidkare som först inlämnat en ansökan. Om näringsidkaren har inlämnat eller har för avsikt att inlämna en ansökan om befrielse från påföljd i samma ärende enligt 14 § 1 mom. 1 punkten till Europeiska kommissionen eller den behöriga myndigheten i en annan av Europeiska unionens medlemsstater, kan villkorlig befrielse beviljas på basis av en förkortad ansökan.

Förfarandet avslutas med att Konkurrens- och konsumentverket meddelar ett skriftligt beslut om huruvida näringsidkaren uppfyller samtliga förutsättningar enligt 14 eller 15 och 16 §.

Den företagsförklaring, de uppgifter och de bevis som har lämnats till Konkurrens- och konsumentverket för erhållande av befrielse enligt 14 § eller nedsättning av påföljdsavgiften enligt 15 § får inte användas till annat ändamål än för behandlingen vid Konkurrens- och konsumentverket, i marknadsdomstolen eller i högsta förvaltningsdomstolen av ett ärende som gäller ett föreläggande om att upphöra med en konkurrensbegränsning eller en skyldighet att leverera en nytting enligt 9 §, ett beslut om åtagande enligt 10 §, återkallande av gruppundantagsförmån enligt 11 § eller en framställning om påföljdsavgift enligt 12 §.

De uppgifter och bevis som avses i 4 mom. får dock användas också vid behandlingen av skadeståndstalan som väckts med stöd av lagen om konkurrensrättsligt skadestånd (/).

Riksdagens svar RSv 119/2016 rd

20 §

Skadestånd

Bestämmelser om ersättningsskyldighet för skada som orsakats genom överträdelse av förbudet i 5 eller 7 § eller förbudet i artikel 101 eller artikel 102 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt finns i lagen om konkurrensrättsligt skadestånd.

Denna lag träder i kraft den

20 .

Helsingfors 18.10.2016

På riksdagens vägnar

talman

generalsekreterare